

Družné úsilí velitele a stranické organizace při upevňování kázně

Uvědomělá vojenská kázeň je důležitou podmínkou splnění úkolů bojové a politické přípravy, je jedním z rozhodujících faktorů bojové pohotovosti a připravenosti armády. V současnosti její význam neustále vzrůstá. Zákonitosti a charakter soudobé války i kvalitativní změny ve vojenství vyžadují vysokou odpovědnost jednotlivců i kolektivů za včasné a kvalitní splnění úkolů. Problematika upevňování kázně proto stále patří mezi nejaktuálnější. Potvrzují to i slova z vystoupení ministra národní obrany s. Džúra na XVI. sjezdu KSČ: „Soustavnou pozornost musíme věnovat upevňování vojenské disciplíny a organizovanosti života vojsk.“ (XVI. sjezd KSČ, Praha, Svoboda 1981, s. 227.)

Mimořádný vojenskopolitický význam pro upevňování uvědomělé kázně mají závěry z jednání předsednictva ÚV KSČ dne 8. května 1981. V usnesení ke „Zprávě o stavu vojenské kázně a dalších úkolech zvyšování její úrovně v ČSLA“ ocenilo předsednictvo ÚV KSČ pozitivní výsledky dosažené v ČSLA při plnění závěrů XIV. a XV. sjezdu KSČ a současně uložilo další náročné úkoly ke zvyšování úrovně vojenské kázně, upevňování organizovanosti a režimu života ČSLA.

Důsledné plnění tohoto usnesení vyžaduje, aby velitelé, štáby, politické orgány všech stupňů, stranické i svazácké orga-

nizace považovali upevňování vojenské kázně za jeden z prvofadých úkolů a práci s usneseními učinili trvalým obsahem svého ideově výchovného působení.

Napliňování požadavků na další upevňování kázně je ve značné míře podmíněno sjednocováním výchovného úsilí velitelů, politických pracovníků a stranických organizací. V usnesení předsednictva ÚV KSČ ke kázní je v této souvislosti uvedeno, že „další zkvalitňování výchovné práce, ... důsledné prosazování požadavků základních řádů v životě vojsk a řešení nedostatků v upevňování kázně a organizovanosti závisí zejména na jednotném působení velitelů, politických orgánů a stranických organizací“. (Směrnice MNO ČSSR a N HPS ČSLA pro práci s usnesením předsednictva ÚV KSČ z 8. května 1981 ke „Zprávě o stavu vojenské kázně a dalších úkolech zvyšování její úrovně v ČSLA“, s. 34.) Úspěšná činnost velitelů, politických pracovníků a stranických organizací, společný postup při přehledu problematiky kázně a organizovanosti života závisí tedy na účinném uplatňování metody **družného úsilí**, která vyjadřuje jejich jednotnou a úzce koordinovanou činnost při plnění úkolů upevňování vojenské kázně v jednotkách.

Uplatňování a rozvíjení metody družného úsilí vychází ze společné stranické a

pracovníci zainteresovanosti a svou podstatou umožňuje:

- účast rozhodujících výchovných subjektů (velitelů, politických pracovníků a stranických organizací) při upevňování kázně v jednotkách; povaha úkolů výchovy vojáků k ukázněnosti ukazuje jejich náročnost a není možné ji plnit pouze jedním subjektem,

- sjednocování postupu výchovy vojáků v jednotkách na stranických základech, nepřipouštění rozptýlení výchovného působení,

- znásobování výchovného úsilí rozhodujícími subjekty, podlejších se na procesu upevňování kázně v jednotkách.

Poznatky získané z praxe ukazují, že uplatňování metody družného úsilí velitele, ZVP a stranické organizace vede z 90 procent případů i ke zvýšení morálně politického stavu a upevnění kázně. V jednotkách, kde je tato metoda uplatňována na požadované úrovni, prohloubila se spolupráce mezi velitelem, ZVP a stranickou organizací, bylo dosaženo vyšší úrovně znalostí nálad, názorů a potřeb vojáků. Podařilo se snížit počet mimořádných událostí a o polovinu i počet vážných kázeňských přestupků a zlepšit individuální výchovnou práci s vojáky.

Družné úsilí velitele, ZVP a stranické organizace nepopírá jejich relativní samostatnost, nezastírá rozdíly a specifiky forem a metod jejich činnosti. Právě naopak, jde o metodu, při jejíž uplatňování jsou jednotlivé subjekty nezastupitelné a nemohou si přisvojit práva nebo převzít povinnosti druhého. Velitel nemůže v žádném případě převzít funkci řídícího stranického orgánu a stejně ani stranické organizace nemohou ve své činnosti zdvojit rozkazy a nařízení velitelů.

Účinnost uplatňování družného úsilí závisí především na **veliteli**, jehož rozhodující postavení při sjednocování činnosti subjektů vyplývá z podstaty nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě. Svým rozhodováním určuje obsah a formy vojenské činnosti, stanoví závazné úkoly ve výchově, usměrňuje, sjednocuje a koordinuje působení všech výchovných subjektů v jednotce. V osobě velitele se spojuje funkce politického vedoucího i vojenského odborníka. Jako vychovatel podřízených vojáků využívá velitel různých výchovných prostředků (včetně udělování odměn a trestů podle Kázeňského řádu), systému ideové výchovné práce, výcviku i vlivu vojenského režimu. V souladu s usnesením předsednictva ÚV KSČ tak realizuje požadavek komplexnosti, tzn. for-

movat ukázněnost působením všech vojenských činností.

Rozhodující místo a úloha velitele při upevňování vojenské kázně nestaví další výchovné subjekty — **politické pracovníky a stranickou organizaci** do pasivní role, do postavení pouhých „zajišťovatelů“ jeho rozkazů. Takový nesprávný názor na „služební“ postavení politických pracovníků a stranické organizace nemá nic společného s podstatou metody družného úsilí. Svědčí mimo jiné o nepochopení skutečnosti, že rozkazy a nařízení velitelů s nedílnou velitelskou pravomocí, které jsou v souladu s linií strany, se opírají o názory všech subjektů družného úsilí, jsou výrazem obecných zájmů strany a společnosti a vytvářejí potřebný prostor pro plné uplatnění politických pracovníků a stranických organizací.

Zástupci velitele pro politické věci je v Řádu vnitřní služby vymezena odpovědnost za organizaci a stav politické práce, za práci spojenou s politickou i vojenskou výchovou vojáků, za upevňování morálně politického stavu a vojenské kázně. Ve funkci ZVP se slučuje zástupce velitele a orgán odpovědný za činnost stranických organizací. To mu velmi účinně umožňuje sjednocovat úsilí velitelů, politických pracovníků a stranických organizací nejen v oblasti stranickopolitické práce, ale též při plnění úkolů upevňování kázně.

Stranické organizace mají při upevňování kázně nezastupitelnou úlohu, představují v této souvislosti významnou politickou sílu. Svou činnost zaměřují na stále kvalitnější plnění úkolů bojové a politické přípravy, další zdokonalování systému výchovy a výcviku vojáků, upevňování uvědomělé vojenské kázně. Pokládají za svůj významný úkol upevňovat nedílnou velitelskou pravomoc, podporovat náročné velitele a vést vojáky k bezvýhradnému plnění vojenských povinností, rozkazů a nařízení velitelů.

Při zvyšování uvědomělé vojenské kázně v jednotkách je možné metodu družného úsilí **velitele a stranické organizace** účinně uplatňovat jen tehdy, sledují-li oba subjekty **společné cíle**. Velitelé na všech stupních pokládají úkoly zvyšování úrovně vojenské kázně, upevňování organizovanosti a režimu života u jednotek za velmi významné a ztotožňují se také v naprosté většině s nutností jejich realizace. Také na velitelských shromážděních u útvarů byly úkoly usnesení předsednictva ÚV KSČ projednány a přijata opatření k jejich realizaci v jednotkách. Neméně významnou pozornost věnovaly závěrům usnesení před-

sednictva ÚV KSČ stranické organizace, které projednaly úkoly z něho vyplývající a přijaly na členských schůzích konkrétní stranická opatření.

Se stupněm shody názorů velitelů a stranických organizací na výsledný cílový stav, tj. na dosažení vysoké úrovně vojenské kázně, můžeme být ve většině případů spokojeni. Problémy se však objevují ve sjednocování názorů na procesualní stránku, způsob upevňování kázně v jednotkách. Poznatky z praxe odhalují některé názorové rozdíly uvnitř samotného velitelského sboru i mezi veliteli a funkcionáři stranických organizací, např. v náročnosti a ve volbě konkrétních metod a prostředků k upevnění kázně v jednotkách. To jen potvrzuje náročnost a složitost procesu upevňování kázně a význam sjednocování velitelů a stranických funkcionářů ke společnému postupu při řešení této problematiky. V prvé řadě je nutné, aby vlastním sjednocováním velitelského sboru věnovaly žádoucí pozornost i nadřízené velitelské orgány, zejména doceněním významu zintenzivnění individuální výchovné práce, lepším využíváním aktivity a iniciativy podřízených a síly a autority stranických organizací při upevňování kázně.

Prohlubování názorové jednoty mezi veliteli a funkcionáři stranických organizací v procesu upevňování kázně v jednotkách vyžaduje:

- sjednotit se v hodnocení dosaženého stavu kázně, v posouzení pozitivních výsledků i příčin nekázně,

- stanovit, kterým oblastem vojenské kázně je třeba věnovat zvýšenou pozornost,

- ukázat, jaké formy a metody (při respektování specifiky subjektů) je především žádoucí uplatňovat.

Ke sjednocení velitelů a stranických funkcionářů významně přispěla svým obsahem stranická jednání, zabývající se úkoly usnesení předsednictva ÚV KSČ. Jejich přínos spočívá zejména v objektivním a konkrétním zhodnocení dosaženého stavu kázně, analýze příčin nekázně, vyjasnění názorů a stanovisek v diskusi a sjednocení dalšího směru postupu v přijatých usneseních. Podávalo se posílit komplexní přístup v procesu upevňování kázně a dosáhnout zintenzivnění ideové výchovné práce v jednotkách. Významné také je, že otázky upevňování kázně se stávají stále více záležitostmi nejen velitelů a funkcionářů stranických organizací, ale také odborných funkcionářů a příslušníků štábů. Větší pozornost si vyžadovalo zpracování přijatých usnesení, která jsou mnohde málo kon-

krétní nebo formální v tom, že opakují úkoly, které jsou služebními či stranickými povinnostmi funkcionářů v jejich vztahu ke kázni. (Např. velitelé dělají rozbor kázně, nebo stranické organizace projednávají přestupky komunistů.) To se také později projevilo plně i v jejich realizaci.

Praxe výchovy a výcviku vojsk však současně ukazuje, že velitelé a straníční funkcionáři dosud nedosahují úplné názorové shody. V tomto smyslu je žádoucí, aby velitelé více docenili význam individuální výchovné práce s vojáky, řešení jejich problémů a oprávněných požadavků podřízených, upevňování soudružských vztahů uvnitř vojenských kolektivů. U nižších velitelů i v docenění významu pořádkového vystupování, stejnokrakové kázně a vnějšího vzhledu vojáků.

Pozitivní je, že většina velitelů a předsedů stranických organizací považuje intenzivní ideové výchovnou práci s podřízenými a následně uplatňování metody přesvědčování jako hlavní způsob výchovy vojáků, za základní cestu dalšího zvyšování úrovně uvědomělé vojenské kázně v jednotkách. Současně ale asi třetina velitelského sboru (především velitelé praporů a rot) a funkcionáři stranických organizací přeceňuje možnosti metody donucení, účinnost represivních opatření a pokládá zvýšení kázeňské pravomoci velitelů, tvrdší postihy za kázeňské přestupky, tvrdší výkon trestu vězení za předpoklad zvýšení úrovně kázně.

Účinné uplatňování družného úsilí velitele a stranické organizace charakterizuje **koordinovaný, sladěný postup** těchto subjektů při výchově vojáků. Na veliteli spočívá hlavní úloha ve sladění jeho velitelských a stranických opatření při upevňování kázně. Za prvé v obsahových otázkách, tzn. v konkretizaci úkolů na základě objektivní analýzy stavu a za druhé v organizačním zabezpečení společného postupu.

Koordinovaná činnost v procesu upevňování kázně předpokládá stanovení hlavních úkolů u jednotlivých subjektů, jejich promyšlené sladění k realizaci celkového cíle. Velký význam pro tuto činnost má kvalita vzájemných vztahů, stálý osobní styk velitelů s funkcionáři stranických organizací. Vzájemné vztahy mezi veliteli a stranickými organizacemi vycházejí ze stanov KSČ a Směrnice pro práci organizací. Závisí na společné stranické a pracovní zainteresovanosti, na vzájemném chápání místa a úlohy každého z nich při plnění úkolů v jednotce.

Poznatky z praxe potvrzují, že mezi veliteli a předsedy stranických organizací

převažují příznivé vzájemné vztahy. U velitelů členů (kandidátů) KSČ je jejich kvalita vyšší než u bezpartijních velitelů. Současně pro praxi příznačný častý vzájemný osobní styk velitelů a předsedů stranických organizací se pozitivně promítá v těsném spojení velitele se stranickou organizací, je dobrým předpokladem koordinované činnosti, sjednoceného úsilí všech komunistů.

Úkoly usnesení předsednictva ÚV KSČ zvyrazňují požadavek sjednocování výchovného úsilí velitelů a stranických organizací při formování vojenských kolektivů, konkrétně při **upevňování soudružských vztahů** uvnitř vojenských kolektivů založených na důvěře, vzájemné účtce a pomoci, soustavném vytváření správného veřejného mínění a dosahování hlubšího morálního odsouzení porušování kázně. Význam tohoto úkolu potvrzuje skutečnost, že i přes vynakládané úsilí ve výchovné práci se v některých jednotkách vyskytují projevy opakovaného narušování vztahů mezi nadřízenými a podřízenými i mezi vojáky navzájem. Jedinci z řad poddůstojníků, vojáci druhého ročníku, často i ve vzájemné součinnosti vyžadují a vynucují pro sebe osobní služby, svévolně ztěžují prvnímu ročníku vojenskou službu, používají výcvikových a výchovných „metod“, které odporují základním řádům ozbrojených sil a svou podstatou jsou kázeňskými přestupky nebo dokonce trestnými činy.

Všechny podobné projevy jsou společensky velmi nebezpečné, neslučitelné se socialistickým charakterem armády a oslabují jednotné výchovné působení velitelů a stranických organizací. Boj za odstranění příčin těchto jevů, přísný postih jejich nositelů a současně upevňování soudružských vztahů v jednotce jsou proto úkoly nanejvýš oprávněné a aktuální. Pak je druhé úsilí velitele a stranické organizace zvláště významné.

Ústřední postavou při upevňování vztahů uvnitř vojenských kolektivů je velitel, který by měl mít nejen předpoklady k odbornému řízení, ale i k výchovnému vedení podřízených. Úlohou velitele je znát skutečný stav jednotky, cílevědomě a systematicky působit na rozvoj vojenskosluzebních a osobně výběrových vztahů k pozitivní orientaci, aby se rozvíjely v souladu, který právě představuje nejvyšší kvalitu soudružství a vyznačuje se převahou společenských zájmů nad osobními. Velitel pochopitelně nemůže tuto úlohu splnit sám. Významnou pomocí je právě úsilí stranické organizace orientované na upevňování soudružských vztahů v jednotce.

Poznatky z plnění závěrů usnesení předsednictva ÚV KSČ potvrzují, že předpokladem úspěšného upevňování vztahů v kolektivech je systematická práce velitele s jeho aktivem, neformální besedy s funkcionáři i komunisty, kteří jsou předními členy tohoto aktivu i kolektivu jednotky. Komunisté základní služby znají potřeby a různé problémy ostatních vojáků, zvláště neformálních vztahů vytvářených mezi jedinci i skupinami, ví i o jednotlivých vojácích se sklony k narušování kázně. Preventivní výchovné působení komunistů proti narušitelům soudružských vztahů je důležitou sférou pomoci veliteli. Zkušenosti ale ukazují, že jejich vliv není dosud vždy dostatečně účinný. Zastoupení komunistů v některých jednotkách je malé (1–2 členové nebo kandidáti KSČ v rotě) a případná nižší ideově politická vyspělost je nestaví vždy do čela jednotek.

Dojde-li k narušení soudružských vztahů v jednotce v důsledku vlivu záporných individualit, pomáhají veliteli komunisté i tím, že ho včas informují, přispějí ke zjištění podstaty těchto protispoločenských jevů a konkrétně se přičiní o nápravu. Zkušenosti z praxe ukazují, že komunisté vojáci základní služby jsou vedeni k nespokojenosti k nedostatkům a nesprávným jevům ve vztazích mezi vojáky. O těchto narušeních zpravidla i informují velitele jednotek. Pozitivně k tomu přispívá i citlivý a soudružský vztah velitele ke komunistům, jeho schopnost překonat „určité obavy“ komunistů základní služby, kteří žijí spolu s ostatními vojáky v jednotce.

Některé komunisté vojáky základní služby jsou však příliš shovívaví a tolerantní, relativně méně ochotní vystupovat z vlastní iniciativy vůči některým tendencím narušování vztahů v jednotkách. Jde zejména o vyžadování drobných služeb, ukládání úkolů za druhý ročník, nerovnoměrné ukládání úkolů ve prospěch druhého ročníku apod. Za hlavní příčinu nízké angažovanosti komunistů je možné uvést jejich nízkou ideově politickou vyspělost, která se projevuje ve smířlivosti se s těmito negativními jevy v životě jednotky. Výchovné úsilí stranických organizací je nutné konkrétně zaměřovat právě na tyto mladé členy a vést je k otevřenému morálnímu odsouzení všech projevů nekázně.

V druhém úsilí velitele a stranické organizace proti projevům narušování soudružských vztahů v jednotkách musí stát na prvním místě ideově výchovná práce, jejímž obsahem je vysvětlování podstaty těchto protispoločenských jevů, jejich nesprávnosti a nepříznivých důsledků. Dále

je nutné, aby velitelé spatřovali těžiště své činnosti v prevenci a svými opatřeními předcházeli vzniku těchto nežádoucích jevů; pokud se přece jen vyskytnou, včas a účinně na ně spolu se stranickými organizacemi reagovali. Zkušenosti z praxe potvrzují, že v těch jednotkách, kde méně závažná narušení soudružských vztahů byla v zárodku a důsledně vyřešena, se již narušení nevyskytla a naopak se podařilo dále zvýšit celkovou úroveň vztahů v jednotce.

Usnesení předsednictva ÚV KSČ z 8. května 1981 ke kázní v souladu s celospolečenskými požadavky a dynamickým rozvojem armády dává dlouhodobou orientaci pro zkvalitnění činnosti velitelů, politických pracovníků a stranických organizací, tvoří nedílnou a významnou součást

realizace závěrů XVI. sjezdu KSČ v armádě. Družné úsilí velitelů a stranických organizací je v tomto smyslu orientováno především na:

— **názorové sjednocování** subjektů k důslednému řešení problémů upevňování kázně v jednotkách,

— **sladování konkrétních výchovných opatření** velitelů a stranických organizací při výchově vojáků k ukázněnosti,

— **upevňování soudružských vztahů** v jednotkách, utváření pevných vojenských kolektivů.

To vyžaduje nadále prohlubovat jednotnou a úzce koordinovanou činnost velitelů a stranických organizací, neustále zdokonalovat formy a metody jejich spolupráce při upevňování kázně v jednotkách.